

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

 DOI 10.51582/interconf.19-20.06.2024.013

Психологічні засади тьюторингу в роботі викладача ВНЗ

Грицюк Ірина Михайлівна¹

Просіна Ольга Володимирівна²

¹ кандидат психологічних наук, доцент кафедри
практичної психології та психодіагностики;
Волинський національний університет імені Лесі Українки; Україна

² кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії та освіти дорослих;
Університету менеджменту освіти; Україна

Анотація.

У статті окреслено основні теоретичні погляди на тьюторство у вищих навчальних закладах. Визначено, що це важлива складова та вимога часу. В міжнародному освітньому середовищі тьюторінг – це звичне явище. Активно впроваджується практика тьюторства і у школах. Та у ВНЗ впровадження даного досвіду роботи стикається з певними труднощами, в більшості випадків, яких пов'язано із фінансуванням даного виду діяльності викладача. Виокремлено основні покликання тьюторства у ВНЗ. Адже, університети націлені на особистісно-орієнтований підхід до кожного здобувача освіти, на формування індивідуальної траєкторії. В сучасних умовах, коли існує перенасичення інформаційного простору; коли часто, нівелюються знання та досвід; студенти втрачають мотивацію до навчання, інтерес до власного розвитку та вдосконалення. І маючи, викладача-наставника, який володіє психологічними знаннями та навичками, можна активізувати студента, актуалізувати його знання та спрямувати актуальні шляхи розвитку.

Ключові слова:

тьюторінг
освітнє середовище
індивідуальний підхід
викладач-наставник

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

У національному та міжнародному освітньому середовищі в процесі всебічного реформування ведеться активний пошук прогресивних ідей (підсвідомого і свідомого рівнів) для створення новітніх моделей освіти, що відповідають вимогам і потребам XXI століття. Звичайно, цей процес дуже складний, суперечливий, трудомісткий і вимагає інтелектуальних зусиль вчених, викладачів-практиків, наукового та освітнього співтовариства.

Тьюторство у вищих навчальних закладах стає все більш актуальною та затребуваною практикою. Це пояснюється необхідністю індивідуального підходу до студентів, спрямованого на розвиток їхніх особистісних та професійних якостей. Психологічні засади тьюторства є важливою складовою цього процесу, адже вони визначають основні принципи та методи взаємодії між тьютором та студентом.

Дану тематику розкривають багато іноземних та українських науковців, зокрема, Бундак О.А. Бути тьютором, як зазначають М. Голубева і А. Жулковська – «це щось особливе, це особлива педагогічна позиція». Вона історично склалася і забезпечує розробку індивідуальних освітніх програм для школярів і студентів. А. Недоля, визначає інститут кураторства у ВНЗ, як вид тьюторства.

Одним з пріоритетів в реалізації цих цілей є впровадження в вищій школі моделі особистісно-орієнтованого навчання і підготовки фахівців, спрямованої на розкриття індивідуального потенціалу кожного здобувача, розробку індивідуального плану вибору і засвоєння змісту, який визначає темпи і напрямки його професійного і особистісного розвитку.

І тьюторинг – це саме та освітня тенденція, яка заснована на прямих зустрічах між учнями, в нашому випадку зі здобувачами освіти та викладачами, яка сприяє їх розкриттю. Це особливо ефективно, коли мова йде про розвиток потенціалу та мотивації студентів вищих навчальних закладів. Чомусь саме у ВНЗ існувала тенденція, що студенти мають бути максимально самостійними та вибудовувати свою індивідуальну траєкторію абсолютно спираючись на себе та свої інтенції. Та з іншого боку, аналізуючи практичний досвід взаємодії з молоддю, важливим є той факт, що студент може і повинен мати викладача-наставника, тьютора, до якого він міг би звернутись аби актуалізувати свої знання, навички та здібності, аби краще розуміти свій стан, свої переживання щодо навчання та

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

адаптації. А також для підвищення рівня мотивації до навчання в умовах сучасних швидких змін в освітньому середовищі.

У новому Законі України «Про освіту» зазначено, що індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план. Зазначається, що «індивідуальний навчальний план – документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії зі здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів». У формулюванні «розробляється закладом освіти» не визначено хто саме має розробляти [2].

В той же час практика свідчить, що існують серйозні проблеми щодо активного впровадження тьюторського супроводження навчально-пізнавальної діяльності студентів в освітній процес українських вишів. Вони пов'язані з невизначеністю їх правового статусу, фінансового і кадрового забезпечення, існуванням альтернативних підходів до розуміння сутності понять «тьютор», «тьюторство», «тьюторська діяльність», відсутністю в зв'язку з цим програм підготовки та підвищення кваліфікації цієї категорії педагогічних кадрів [3].

Друге питання, стосується того, то хто ж такий тьютор, і які завдання перед ним стоять у вищій школі? І відповідь, однозначна, що це людина, яка може допомогти іншим зрозуміти себе. Часто несвідомо, не знаючи теоретичної основи тьюторства, викладач-наставник, мотивує, надихає або підтримує студентів у потрібний час. Саме ж поняття тьютор походить від англійського tutor, що означає: домашній вчитель, репетитор, керівник групи студентів (англійські університети), молодший викладач (американські університети) [3].

Добре, коли викладач не просто мотивує, а він може надихати, допомогти людині зрозуміти її сильні сторони, прийняти слабкі, стимулювати до креативу та творчого пристосування.

Тьютор – це нова форма взаємодії студента та викладача, це новий підхід до розвитку та наставництва у вищій школі. Так ми говоримо про уже дорослих людей, та все ж вони

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

потребують певного рівня турботи та вимогливості. Адже, рання юність – це період зростання самосвідомості. Це час усвідомлення своїх якостей та можливостей, потреба звітувати свої вчинки, уявлення про своє місце в житті, усвідомлення себе як особистості. З цим пов'язана цікавість до моральних проблем – щастя й обов'язку і громадських відносин між людьми, любові та дружби [1]. І тьюторство – це метод індивідуального догляду за підопічним, заснований на відносинах, які дозволяють повністю реалізувати потенціал завдяки комплексному підходу до розвитку людини. Відповідно, тут доцільно активно використовувати психологічний аспект та психологічні методи та техніки.

Варто виділити, що існує два види тьюторингу. Перший тип (науковий) включає роботу з дітьми старшого віку та студентами, другий – (той що розвиває) можна використовувати з дітьми старшого віку, оскільки він спрямований на розвиток сильних сторін особистості, прояву характеру, розвитку впевненості в собі тощо. Другий тип тьюторингу націлений на трансформаційні аспекти, на усвідомленість процесів та дій.

Ці два види не можуть існувати один без одного і добре доповнюють один одного. Важливо підкреслити, що справжній вчитель прагне бачити майбутнє, а не минуле. Позиція викладача може змінити атмосферу в навчальному закладі і відносини між учасниками освітнього процесу.

Важливо прагнути створити таке середовище, в якому не тільки зручно працювати, але й набувати навичок, які будуть корисними у реальному житті. Тобто, використовуючи викладача для зміни ситуації в навчальному закладі (різних рівнів освіти) ми створюємо суспільство, в якому усі відносини вибудовуються на тих уміннях та переконаннях, що здобулись під час навчання. І студенти розуміють, що співпраця, довіра, чесність, людяність – це те, що робить людей кращими.

То ж тьюторство і педагогічна діяльність пов'язані дуже сильно. А педагогічна діяльність, має ті самі характеристики, що й інші види людської діяльності: це цілеспрямованість, мотивованість та предметність. Н. В. Кузьміна однією з особливих специфічних форм цієї діяльності називає продуктивність. В залежності від продуктивності педагогічної діяльності можна виділити 5 рівнів: репродуктивний (мінімальний), коли педагог вміє подати матеріал, яким він

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

сам володіє; адаптивний, коли він вміє адаптувати свій матеріал, підлаштовуючись під особливості слухачів; локально-моделюючий – це педагог, який володіє стратегіями навчання; системно-моделюючий та найвищий тип – системно-моделюючий діяльність та поведінку. Тобто викладач, не просто володіє навиками передачі знань, а через свій предмет формує особистість, актуалізує потреби у самовихованні, самоосвіті та саморозвитку [1]. Тому через педагогічну діяльність можна впливати на особистість студента.

В контексті розуміння педагогічної діяльності завжди має бути присутнім психологічний компонент. І викладач, як наставник, повинен володіти психологічними знаннями та хоча б елементарними навичками, що стосуються розвитку емоційного та соціального інтелекту, аспектів налагодження комунікації та співпраці тощо.

Образ Наставника в людській культурі – це дуже важливий архітепічний образ, який рівноцінний архетипу Матері та Дитини. Навчання, як особливий вид діяльності потребує відповідного ставлення, формування особливого стосунку у школі, це учитель-учень, у вищому навчальному закладі – це викладач-студент. Ці стосунки, можна співставити за значенням, зі стосунками прив'язаності, дружби чи любові. Так, у ВНЗ, уже немає тієї дитячої історії, коли батьки вкладають руку дитини, у руку вчителя, тим самим передаючи і довіру дитини, і долю відповідальності за неї. Та, все ж наставник залишається тим важливим провідником у світ дорослості. І цю довіру наставник у ВНЗ може здобути лише особистою харизмою, високим рівнем знань та емоційною доступністю. Стати для студента тим, хто знає сам, та може навчити.

Тому психологічними аспектами в роботі тьютора у вищому навчальному закладі можуть можуть бути:

1. Інтерактивна взаємодія. Однією з основних психологічних засад тьюторства є інтерактивна взаємодія між тьютором та студентом. Це передбачає активну участь обох сторін у процесі навчання та розвитку. Тьютор виконує роль наставника та консультанта, який допомагає студенту знаходити власний шлях до знань та самовдосконалення.

2. Індивідуалізація навчання. Індивідуалізація навчання є ключовим принципом тьюторства. Кожен студент має свої

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

унікальні потреби, здібності та інтереси, тому важливо враховувати ці особливості під час планування навчального процесу. Тьютор допомагає студенту визначити його сильні та слабкі сторони, спрямовуючи його зусилля на розвиток необхідних компетенцій.

3. Підтримка мотивації. Психологічна підтримка мотивації є важливим завданням тьютора. Студенти часто стикаються з труднощами та викликами, які можуть знижувати їхню мотивацію до навчання. Тьютор допомагає студенту розвивати внутрішню мотивацію, надаючи підтримку, поради та заохочуючи до досягнення цілей. Важливим аспектом є також допомога студенту у визначенні реалістичних та досяжних цілей.

4. Розвиток самоусвідомлення. Тьюторство сприяє розвитку самоусвідомлення у студентів. Тьютор допомагає студенту аналізувати свої дії, поведінку та результати, що сприяє формуванню адекватної самооцінки та впевненості у власних силах. Це включає рефлексію, аналіз помилок та досягнень, а також розуміння власних емоцій та мотивів.

5. Емоційна підтримка. Емоційна підтримка є важливою складовою тьюторства. Студенти можуть стикатися з різними емоційними проблемами, такими як стрес, тривога, невпевненість. Тьютор виступає як психологічний ресурс, який допомагає студенту подолати ці труднощі, надаючи підтримку та створюючи безпечне середовище для самовираження.

6. Соціалізація та інтеграція. Тьюторство сприяє соціалізації та інтеграції студентів у навчальне середовище. Тьютор допомагає студенту адаптуватися до нових умов, знаходити спільну мову з однокурсниками та викладачами, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та успішному навчальному процесу.

7. Психолого-педагогічна компетентність тьютора. Важливою умовою ефективного тьюторства є висока психолого-педагогічна компетентність тьютора. Це включає знання психології особистості, педагогіки, методів індивідуального та групового навчання, а також вміння використовувати ці знання на практиці.

Висновок. Психологічні засади тьюторства у вищому навчальному закладі визначають основні принципи та методи взаємодії між тьютором та студентом, спрямовані на їхній особистісний та професійний розвиток. Інтерактивна взаємодія,

PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY

індивідуалізація навчання, підтримка мотивації, розвиток самоусвідомлення, емоційна підтримка, соціалізація та висока психолого-педагогічна компетентність тьютора є ключовими аспектами цього процесу. Успішне впровадження тьюторства сприяє підвищенню якості освіти, формуванню компетентних та самодостатніх фахівців, готових до викликів сучасного світу.

References:

- [1] Скрипченко О. В. , Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. (2009) Вікова та педагогічна психологія. Київ: Каравела, 440 с.
- [2] Цветкова Л. Тьюторство як форма педагогічного супроводу руху учня за індивідуальною освітньою траєкторією. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/1289-tyutorstvo-yak-forma-pedagogichnogo-suprovodu-rukhu-uchnya-za-individualnoyu-osvitnoyu-traektorieyu>
- [3] Чаун Н. С. (2020) Тьюторська діяльність: сутнісні основи, практика, перспективи. *Вчені записки Університету «КРОК»*. No2 (58), С. 8-19.